

بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده
(در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده)

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۱۳۲۷۰

آبان‌ماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	تعریف مفاهیم
۳	ضرورت بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در حوزه سازمان‌های مردم‌نهاد
۵	عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در راستای ساماندهی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده
۲۲	جمع‌بندی و پیشنهادات
۲۴	منابع و مأخذ

بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده (در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده)

چکیده

گزارش حاضر به بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده^۱ در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده پرداخته است.

اگرچه اقدام مرکز در راستای راه‌اندازی بانک اطلاعاتی سازمان‌های مردم‌نهاد قابل توجه است، اما معیار طبقه‌بندی لحاظ شده برای سازمان‌های مردم‌نهاد چندان مشخص نیست. علاوه بر آن حمایت مالی از طرح‌های ارسالی سمن‌های در حوزه زنان و خانواده، چنان کلی است که مشخص نیست در چه سالی، توسط چه سازمانی، برای چه افرادی و... هزینه شده است.

برگزاری نشست‌های آموزشی منطقه‌ای و استانی برای سمن‌ها، یکی دیگر از اقدامات قابل تقدیر مرکز است. اما محدود بودن تنها به دو موضوع در این نشست‌ها، باعث فقدان استفاده از ظرفیت کامل از این زمان‌ها و ظرفیت‌ها شده است. ایجاد فضای مجازی برای تقویت ارتباط و تعامل سمن‌ها با یکدیگر از دیگر اقدامات شایسته مرکز محسوب می‌گردد با این همه تغییرات متعدد در آدرس شبکه اجتماعی سمن‌ها سبب سردرگمی سمن‌ها گشته است.

با این همه برخی از پیشنهادها نیز در راستای ارتقای عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد حوزه زنان و خانواده به نظر می‌رسد:

۱. طراحی گویه‌های شفاف‌تر جهت ساماندهی موضوع فعالیت سمن‌های حوزه زنان و خانواده،
۲. استفاده از ظرفیت سمن‌ها در طرح‌های پژوهشی و راهبردی و شناخت مسائل و چالش‌های

پیش‌روی زنان،

۳. تهیه «سند توسعه توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه زنان و خانواده» در راستای ماده (۲۳۰) برنامه پنجم.

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌های مجلس به شماره ۱۴/۲۲/۱۱۸۹-۸۲ مورخ ۱۳۹۱/۲/۱۷ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده».

مقدمه

سازمان‌های مردم‌نهاد مرتبط با حوزه زنان و خانواده بستر و فرصتی است که می‌توان با تکیه بر آن به بهبود وضعیت زنان و خانواده با بهره‌گیری از الگوها و روش‌های متعددی مانند اجتماعات سیاسی و دینی، مساجد و هیئت‌های مذهبی، بسیج، بنیادها و مؤسسات خیریه و امکانات مردمی، در راستای توسعه و ترویج فرهنگ تعاون، ایثار و ادبیات همکاری داوطلبانه و خیرخواهانه اقدام کرد. مرکز امور زنان و خانواده تلاش کرده برای دستیابی به خواتکایی و توسعه جامعه و بهبود وضعیت زنان و خانواده در ابعاد گوناگون اقدام به شناسایی و توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد مرتبط با حوزه زنان و خانواده کند. گزارش پیش‌رو درصدد است با توجه به شرح وظایف، اسناد و مدارک قانونی و اعتبارات اختصاص یافته، به بررسی اقدامات مرکز امور زنان و خانواده (با توجه به پاسخ آن مرکز)^۱ در راستای ساماندهی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده بپردازد.

تعریف مفاهیم

سازمان‌های مردم‌نهاد^۲ (غیردولتی) زنان و خانواده

«سازمان‌های مردم‌نهاد حوزه زنان و خانواده به تشکلهایی اطلاق می‌شود که توسط گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیرحکومتی به صورت داوطلبانه برای زنان و خانواده با رعایت مقررات مربوطه، تأسیس شده و دارای اهداف غیرانتفاعی و غیرسیاسی می‌باشند».^۳

براساس تعریف فوق که از سوی مرکز امور زنان و خانواده ارائه شده است، سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده برای ثبت‌نام در مرکز و توانمندسازی باید دارای پنج ویژگی باشند:

۱. سازمان یافتگی: بدین معنا که به لحاظ ساختاری از ثبات کافی برخوردار باشد. این شرط با داشتن اساسنامه قانونی تأسیس، برخورداری از ساختار سازمانی داخلی، استمرار نسبی در اهداف، ساختار و فعالیت‌ها و یا داشتن تشکیلات متعارف تأمین می‌شود. بدین ترتیب تجمع موقت افراد که هیچ ساختار یا هویت سازمانی ندارند با این شرط همخوانی ندارد.

۲. غیرحکومتی: بدان معنا که از حیث سازمانی از دولت جدا باشند. براساس این شرط هیچ‌یک

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌های مجلس به

شماره ۱۴/۲۲/۱۱۸۹-۸۲ مورخ ۱۳۹۱/۲/۱۷ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده».

۲. صادقی آهنگر و محبی «به نظر می‌رسد تغییر نام این سازمان‌ها از «غیردولتی» به «مردم‌نهاد» پیش‌درآمدی برای نزدیک کردن ساختار و شیوه مدیریت این سازمان‌ها به نظام فرهنگی، اجتماعی و بومی ایران باشد، اما آنچه در این میان دارای اهمیت است و اقتضای معنی آن می‌باشد این است که در نهایت این سازمان‌ها چه از لحاظ سیاسی - اقتصادی و چه از لحاظ نحوه اداره، وابسته به دولت نباشند»، ص ۸، ۱۳۸۸.

3. www.women.gov.ir/pages/?cid=6800

از نمایندگان حقیقی یا حقوقی دولتی نمی‌توانند به عضویت تشکل درآمده و در نتیجه مدیریت تشکل را بر عهده داشته باشند.

۳. **داوطلبانه بودن:** بدان معنا که سازمان‌ها باید از سوی اعضای داوطلب تأسیس شده و انتخاب اعضای هیئت‌مدیره براساس نظر اکثریت داوطلبان صورت پذیرد. بر این اساس هیچ زور و اجباری در عضویت و اداره سازمان‌های مردم‌نهاد وجود ندارد.

۴. **غیرانتفاعی:** سازمان‌های مردم‌نهاد از نظر مالی خودگردان هستند و سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی و درآمدزای آنها به مؤسسين و اداره‌کنندگان تعلق نمی‌گیرد، بلکه در راستای اهداف و مأموریت‌های سازمان هزینه می‌شود.

۵. **غیرسیاسی:** لازمه حمایت مرکز امور زنان و خانواده از سازمان‌های مردم‌نهاد عدم وابستگی آنها به هیچ یک از احزاب و تشکل‌های سیاسی و در یک معنا عدم فعالیت سیاسی^۱ است. از سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده در ادامه گزارش در برخی موارد به اختصار تحت عنوان سمن یاد می‌شود.

ضرورت بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در حوزه سازمان‌های مردم‌نهاد

براساس شرح وظایف مرکز امور زنان و خانواده و اسناد بالادستی چون برنامه چهارم توسعه و برنامه پنجم توسعه وظیفه سازماندهی، توانمندسازی و نظارت بر سازمان‌های مردم‌نهاد حوزه زنان و خانواده بر عهده مرکز امور زنان و خانواده است.

الف) بررسی شرح وظایف مرکز امور زنان و خانواده

یکی از وظایف مرکز امور زنان و خانواده که در کتاب «گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در دولت نهم» چاپ شده است کمک به توانمندسازی، بهره‌گیری از قابلیت‌ها و تسهیل زمینه‌های مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در امور زنان و خانواده است.

بند «۶» شرح وظایف و مسئولیت‌های مرکز امور زنان و خانواده: کمک به توانمندسازی، بهره‌گیری از قابلیت‌ها و تسهیل زمینه‌های مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در امور زنان و خانواده در سطوح برنامه‌ریزی، مشاوره، اجرا و نظارت در راستای اهداف جمهوری اسلامی ایران.^۲

۱. اعلام حمایت از اشخاص حقیقی و حقوقی یا اقدام در جهت عضویت یا فعالیت در نهادهای قدرت و حکومت، فعالیت سیاسی محسوب می‌شود، شمس ۱۳۸۷، ص ۵.

۲. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت نهم، ۱۳۹۰، ص ۱۸.

ب) بررسی برنامه چهارم توسعه و وظایف مرکز امور زنان و خانواده در راستای سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

با توجه به اینکه شروع به کار دولت دهم همزمان با اواسط اجرای برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ - ۱۳۸۹) بوده است، مرکز امور زنان و خانواده به استناد مصوبه هیئت وزیران به ماده (۱۱۱) برنامه چهارم توسعه^۱ در تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۸ موظف به تهیه و اجرای چندین برنامه از جمله «برنامه جامع توسعه و ارتقای توانایی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد امور زنان و خانواده» با همکاری کلیه دستگاه‌های اجرایی ذیربط گشت. این برنامه به‌عنوان اولین برنامه جامع در چارچوب برنامه‌های کشوری است که به‌منظور توسعه سمن‌های حوزه زنان و خانواده، با همکاری تعدادی از سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های اجرایی، فعالان و کارشناسان در این عرصه تنظیم شده است.^۲

ج) بررسی برنامه پنجم توسعه و وظایف مرکز امور زنان و خانواده در راستای سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

در برنامه پنجم توسعه و در ماده (۲۳۰)^۳ توسعه توانایی‌های سمن‌ها جزء وظایف مرکز قرار گرفته است بدین ترتیب مرکز در طول اجرای برنامه پنجم توسعه باید نسبت به تهیه سند «برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده» قانونی اقدام کند.

۱. سند کارپایه کنفرانس جهانی زن - پکن ۱۹۹۵ نقطه عطفی در گسترش فعالیت تشکل‌های غیردولتی زنان در ایران بوده است، زیرا در این سند، یکی از مهمترین راه‌های ارتقای موقعیت زنان در جامعه، حضور و فعالیت اجتماعی آنان دانسته شده بود و سازمان‌های غیردولتی نیز می‌توانستند نقش بسزایی در این زمینه ایفا کنند. به‌صورتی که بعدها در برخی از مواد برنامه سوم و چهارم توسعه گسترش، توانمندسازی و حمایت از این سازمان‌ها مورد تأکید قرار گرفت. به‌دنبال وظایف محوله در برنامه‌های توسعه، اعتباراتی نیز در این راستا در طول دولت‌ها به دستگاه‌ها مرتبط اختصاص یافت.

۲. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در دولت نهم، ۱۳۸۹، ص ۲۹.

۳. ماده (۲۳۰) - دولت با همکاری سازمان‌ها و دستگاه‌های ذیربط از جمله مرکز امور زنان و خانواده با هدف تقویت نهاد خانواده و جایگاه زنان در عرصه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه زمینه‌ها با تدوین و تصویب «برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده» مشتمل بر محورهای تحکیم بنیان خانواده، بازنگری قوانین و مقررات مربوطه، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، توسعه و ساماندهی امور اقتصادی - معیشتی با اولویت ساماندهی مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانوار و زنان بدسرپرست، تأمین اجتماعی، اوقات فراغت، پژوهش، گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، ارتقای سلامت، توسعه توانایی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد، ارتقای توانمندی‌های زنان مدیر و نخبه، توسعه تعاملات بین‌المللی، تعمیق باورهای دینی و اصلاح ساختار اداری تشکیلاتی زنان و خانواده اقدام قانونی نماید.

عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در راستای ساماندهی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

الف) بررسی اعتبارات مرکز امور زنان و خانواده در راستای توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

همان‌طور که ذکر شد مرکز امور زنان و خانواده وظیفه کمک به توانمندسازی، بهره‌گیری از قابلیت‌ها و تسهیل زمینه‌های مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در امور زنان و خانواده در سطوح برنامه‌ریزی، مشاوره، اجرا و نظارت در راستای اهداف جمهوری اسلامی ایران^۱ را در دستور کار خود قرار داد. به همین علت اعتباراتی نیز جهت اجرایی ساختن وظایف خود در این راستا در قانون بودجه سنواتی دریافت می‌کند.

به‌علت توجه برنامه سوم توسعه به سمن‌های حوزه زنان و خانواده از سال ۱۳۷۹ شاهد ورود برنامه‌ای در راستای مشارکت فرهنگی اجتماعی زنان در قوانین بودجه‌ای سال‌های بعد هستیم. هرچند که هدف اصلی از «برنامه مشارکت فرهنگی اجتماعی زنان» (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۲۸) ساماندهی نقش زنان در توسعه کشور و تقویت نهاد خانواده در قوانین بودجه دستگاه‌های اجرایی بوده است، اما در راستای هزینه‌کرد اعتبار این برنامه (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۲۸) مصوباتی در راستای تخصیص اعتبار به سمن‌های زنان وجود دارد.

برای مثال، در ماده (۱) مصوبه آیین‌نامه اجرایی بند «ب» تبصره «۷» قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور، عنوان شده اعتبار مندرج در ذیل «برنامه مشارکت فرهنگی اجتماعی زنان» (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۲۸) تمامی دستگاه‌های اجرایی کشور، حسب قانون بودجه کل کشور صرفاً به اموری اختصاص یابد که در چارچوب مأموریت‌ها، اهداف و وظایف دستگاه‌های اجرایی منجر به توسعه مشارکت زنان و تقویت خانواده شود و در بندهای «ز» و «ح» ماده (۲) آیین‌نامه مذکور ذیل اولویت‌های امور زنان در راستای برنامه (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۲۸) به توانمندسازی سمن‌های زنان اشاره شده است.

در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ برای اولین بار و در راستای اجرایی ساختن ماده (۱۱۱) برنامه چهارم توسعه، «برنامه حمایت از تشکل‌ها و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان» به زیرمجموعه برنامه‌های مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری و وزارت ورزش و جوانان اضافه شد. درحال حاضر نیز در نتیجه ادغام سازمان ملی جوانان در وزارت ورزش و جوانان این برنامه زیرمجموعه هر دو دستگاه وزارت ورزش و جوانان و مرکز امور زنان و خانواده قرار دارد. در جدول زیر، اعتبارات مرکز امور زنان و خانواده ذیل برنامه «حمایت از تشکل‌ها و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان» (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۵۲) مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. بند «۶» شرح وظایف و مسئولیت‌های مرکز امور زنان و خانواده.

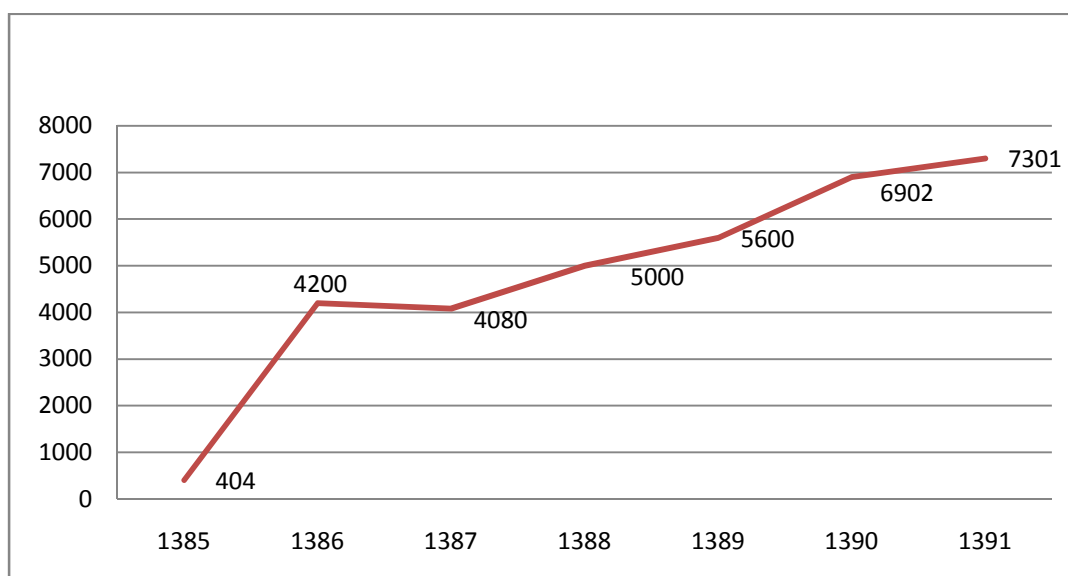
جدول ۱. بودجه مرکز امور زنان و خانواده در راستای برنامه حمایت از تشکلهای و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان

(ارقام به میلیون ریال)

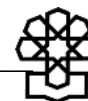
دولت دهم					دولت نهم					عنوان برنامه	کد برنامه				
قانون بودجه	درصد رشد	قانون بودجه	درصد رشد	قانون بودجه	درصد رشد	قانون بودجه	درصد رشد	قانون بودجه	درصد رشد						
۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۹		۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵		حمایت از تشکلهای و مشارکتهای اجتماعی جوانان و زنان	۳۰۲۵۲
۷/۵	۷۳۰/۱	۲۳	۶۹۰/۲	۱۲	۵۶۰/۰	۲۲/۵	۵۰۰/۰	-۲/۸۵	۴۰۸۰	۹۴۰	۴۲۰۰	۰	۴۰۴		

در نمودار زیر رشد اعتبارات برنامه «حمایت از تشکلهای و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان» (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۵۲) نشان داده شده است.

نمودار ۱. رشد اعتبارات برنامه حمایت از تشکلهای و مشارکتهای اجتماعی جوانان و زنان در سالهای ۱۳۸۵ - ۱۳۹۱

ب) مرکز امور زنان و خانواده و کمک به NGOها و تشکلهای زنان و بانوان در کنار اعتبارات ذکر شده برای سمنهای حوزه زنان و خانواده از سال ۱۳۸۴ در جدول ۹ بودجه سالیانه، بودجه‌ای در قالب عنوان، «کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی» موضوع ردیف ۵۰۳۷۸۴ کمک به NGOها و تشکلهای زنان و بانوان به مرکز امور زنان و خانواده اختصاص یافت. از آن

سال تا سال ۱۳۹۱ این اعتبار هرساله در بودجه سنواتی کل کشور به مرکز اختصاص می‌یابد. در جدول زیر اعتبار این برنامه از سال ۱۳۸۴ تا قانون بودجه ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفته است. اعتبارات مندرج در این زمینه توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور توزیع و ابلاغ و پرداخت می‌شود و پس از مبادله موافقتنامه هزینه می‌شود.

جدول ۲. بررسی اعتبارات کمک به NGOها و تشکلهای زنان در جدول اشخاص کمک بگیر حقیقی و حقوقی

(ارقام به میلیون ریال)

عنوان کمک	قانون بودجه سال ۱۳۸۴	قانون بودجه سال ۱۳۸۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۶	قانون بودجه سال ۱۳۸۷	قانون بودجه سال ۱۳۸۸	قانون بودجه سال ۱۳۸۹	قانون بودجه سال ۱۳۹۰	قانون بودجه سال ۱۳۹۱
کمک به NGOها و تشکلهای زنان و بانوان	۵۰/۰۰۰	۵۰/۰۰۰	۲۵/۰۰۰	۲۵/۰۰۰	۱۵/۰۰۰	۱۵/۰۰۰	۲۰/۰۰۰	۲۰/۰۰۰

دیوان محاسبات کشور براساس نامه شماره ۱۴/۲۲/۴۷۵۲-۸۲ مورخ ۱۳۹۱/۵/۲۳ نحوه هزینه‌کرد این اعتبار را در سال مورد ارزیابی قرار داده است. در گزارش دیوان محاسبات^۱ آمده است، در سال ۱۳۹۰ ازسوی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور (موضوع «ردیف ۳» جدول ۱۶ با عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکلهای زنان) اعتباری بالغ بر ۱۰ میلیارد ریال در راستای برنامه (۳۰۲۶۰) تحت عنوان «حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی» به حساب مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری حواله شده است.

براساس گزارش عملکرد اعتبارات دریافتی، ۱۴۴ سازمان مردم‌نهاد زنان و خانواده ازسوی مرکز امور زنان و خانواده در راستای این برنامه در سال ۱۳۹۰ اعتبار دریافت کرده‌اند که مصادیق مصرفی متفاوتی از جمله اشتغالزایی، آموزشی، حمایتی و... در آن به چشم می‌خورد. نکته حائز اهمیت آنکه از مجموع اعتبار تخصیص داده شده به مرکز امور زنان و خانواده ۶ مؤسسه ۵۸ درصد کل اعتبار (۱۰ میلیارد ریال) را دریافت نموده‌اند. در جدول زیر نام این سازمان‌ها به اضافه سایر توضیحات آمده است:

جدول ۳. بررسی اعتبارات تخصیص یافته به موضوع «ردیف ۳» جدول ۱۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۰ با عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکلهای زنان

ردیف	نام تشکل	استان	مبلغ (ریال)	ردیف برنامه بودجه	مصادیق مصرف
۱	شبکه زنان دانشمند جهان اسلام (تفاهنامه)	تهران	۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	۱. حمایت از شرکت در فعالیتهای و گردهمایی‌های علمی و مسابقات داخلی و بین‌المللی ۲. حمایت از ایجاد بانک اطلاعاتی زنان متخصص مسلمان در سطح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی
۲	مؤسسه محبین حضرت زهرا(س) (تفاهنامه)	قم	۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	حمایت از بانوان و دانش‌آموزان دختر بی‌بضاعت و مستضعف استان قم (شهری و روستایی) و خانواده‌های آسیب‌پذیر استان قم
۳	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) (تفاهنامه)	قم	۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	حمایت از برگزاری دوره آموزشی مطلع مهر
۴	مؤسسه ترنم اندیشه (تفاهنامه)	تهران	۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	حمایت از برگزاری دوره آموزشی بین‌المللی «زن و بیداری اسلامی»
۵	مؤسسه شمیم ولایت نور (تفاهنامه)	قم	۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	۱. حمایت از چاپ دانشنامه زندگانی حضرت زینب (س) ۲. حمایت از برگزاری کنگره ملی حضرت زینب (س)
۶	مؤسسه فرهنگی، تحقیقاتی امام موسی صدر (تفاهنامه)	تهران	۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۲۶۰	حمایت از برگزاری دوره‌های آموزشی تعمیق باورهای دینی و بصیرت‌افزایی
جمع			۵,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰		

در مورد عملکرد این ۶ مؤسسه در راستای این اعتبار گزارشی در دسترس نیست. اما می‌توان با توجه به مصادیق مصرف نکاتی را مورد توجه قرار داد:

۱. طرح تأسیس شبکه زنان دانشمند جهان اسلام در چهارمین نشست وزرای آموزش عالی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در باکو از طرف هیئت ایرانی مطرح و اولین اجلاس تأسیس آن تحت نظارت آیسسکو توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران در بهمن‌ماه ۱۳۸۸ در تهران برگزار شد. از وظایف این شبکه ایجاد بانک اطلاعات زنان دانشمند و متخصص جهان اسلام، معرفی زنان دانشمند و متخصص کشورهای اسلامی و ارائه دستاوردهای علمی پژوهشی آنها، اطلاع‌رسانی درباره بورس‌های تحصیلی و فرصت‌های مطالعاتی در سطح بین‌المللی، اطلاع‌رسانی درباره کنفرانس‌ها، اجلاس‌ها و کارگروه‌های علمی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، معرفی جوایز علمی و کمک هزینه پژوهشی دانشگاه‌ها و مراکز علمی جهان، برقراری ارتباط میان دانشمندان و دانشجویان جهت انجام طرح‌های علمی پژوهشی و معرفی دانشگاه‌ها، مراکز علمی پژوهشی، سازمان‌ها، شبکه‌ها و مؤسسات و انجمن‌های علمی زنان از اهداف و وظایف این شبکه علمی است. اما هنوز مراحل تصویب نهایی شبکه زنان دانشمند جهان اسلام در آیسسکو به سرانجام نرسیده است.^۱ در این صورت چه لزومی دارد که مرکز امور زنان برای شبکه‌ای که در وزارت علوم ایجاد شده و هنوز به تصویب نهایی نرسیده است اعتباری به مبلغ ۱۰۰ میلیون تومان اختصاص دهد. با توجه به تأسیس شبکه در وزارت علوم و عدم نهایی شدن تصویب آن، تخصیص ۱۰۰ میلیون تومان به این شبکه نکته‌ای قابل تأمل است.

۲. در حمایت از بانوان و دانش‌آموزان دختر بی‌بضاعت و مستضعف استان قم (شهری و روستایی) و خانواده‌های آسیب‌پذیر استان قم، اعتباری به مبلغ ۶۰ میلیون تومان به مؤسسه محبین حضرت زهرا (س) داده شده است. با توجه به اینکه هم‌اکنون تشکیلات رسمی کشوری جهت انجام فعالیت‌هایی از این قبیل وجود دارد (کمیتة امداد و سازمان بهزیستی) کمک مالی مرکز به جای توجیه، تبیین و موظف ساختن کلیه نهادهای مربوطه به انجام این وظایف مفهومی نخواهد داشت. به‌ویژه آنکه امکانات محدود مرکز امور زنان و خانواده توانایی پوشش جمعیت محدودی را دارد.

۳. در زمینه برگزاری طرح آموزشی مطلع مهر برای جمعیت شاغل در دستگاه‌های اجرایی که کمتر از ۵ سال از ازدواج آنها گذشته است، نکته حائز اهمیت آنکه بررسی عملکرد مرکز امور زنان

۱. قائم مقام وزیر علوم در امور بین‌الملل: مراحل نهایی تصویب شبکه زنان دانشمند جهان اسلام بر زمین مانده است. در ۱۳۹۱/۵/۳۱، به نقل از خبرگزاری ایرنا به آدرس: www.irna.ir/fa/News/336769

و خانواده نشان می‌دهد این طرح که از بهمن‌ماه ۱۳۹۰ لغایت فروردین‌ماه ۱۳۹۱ اجرا شده است^۱ تنها ۱۰۰۰ نفر را تحت پوشش قرار داده و صرف ۶۰ میلیون تومان جهت آموزش تنها ۱۰۰۰ نفر در دستگاه‌های اجرایی بدون مشخص شدن بازتاب و عملکرد اجرایی این طرح در سطح جامعه قابل تأمل است.

۴. اعتبار^۲ هزینه شده برای حمایت از برگزاری دوره آموزشی بین‌المللی «زن و بیداری اسلامی»^۳ از سوی مؤسسه ترنم اندیشه برای آموزش ۵۱ زن فعال اجتماعی لبنانی در طول دو دوره یک هفته‌ای، در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱، ۱۵۰ میلیون تومان است. با توجه به اینکه مجمع جهانی بیداری اسلامی عهده‌دار این موضوع است و در تیرماه ۱۳۹۱، اجلاس جهانی زنان و بیداری اسلامی توسط مجمع جهانی بیداری اسلامی با حضور هزار و ۲۰۰ زن از ۸۰ کشور و ۳۰۰ زن از ایران در تهران برگزار گشت هزینه‌کرد مرکز امور زنان و خانواده در این راستا نیز قابل تأمل است.

ج) مجموعه اقدامات مرکز امور زنان و خانواده در راستای ساماندهی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

همان‌طور که ذکر شد مرکز امور زنان و خانواده در اواخر سال ۱۳۸۶ براساس ماده (۱۱۱) برنامه چهارم موظف به تهیه و اجرای «برنامه جامع توسعه و ارتقای توانایی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده» شد و این وظیفه در برنامه پنجم مورد تأکید مجدد قرار گرفته است. هر چند که مرکز در طول دوره نهم و دهم همچنان در حال تهیه این سند است.

۱. سیاست‌های کلان مرکز در ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

مرکز امور زنان و خانواده با توجه به سیاست‌های کلی نظام و مأموریت‌های سازمانی اقدامات خود در ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد را ذیل سیاست‌های کلان این مجموعه براساس پنج محور زیر پیگیری کرده است:

- فرهنگ‌سازی و تمهید زمینه‌های مناسب و ترغیب بانوان به سازماندهی فعالیت‌ها و مشارکت در

قالب سازمان‌های مردم‌نهاد.

- توانمندسازی و ارتقاء ظرفیت‌های تخصصی سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در امور زنان و خانواده.

۱. شرح فعالیت‌های معاونت امور خانواده، ۱۳۹۱، ص ۱۲.

۲. دوره آموزشی بین‌المللی زن مسلمان و بیداری اسلامی (۱)، به روز شده در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۵ در سایت ترنم اندیشه به آدرس: www.tarannomandisheh.ir/News/Content/?n=۹.

۳. دوره آموزشی بین‌المللی زن مسلمان و بیداری اسلامی (۲)، به روز شده در تاریخ ۱۳۹۱/۳/۱۶ در سایت ترنم اندیشه به آدرس: www.tarannomandisheh.ir/News/Content/?n=۳۲.

- بررسی و شناسایی توانمندی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده در جلب و جذب همکاری آنها در پرداختن به مسائل و رفع مشکلات مبتلا به امور زنان و خانواده.
- گسترش فضای اعتماد و تعامل میان دولت و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در امور زنان و خانواده به منظور بهره‌گیری از ظرفیت‌های متقابل.

- ارزشیابی و نظارت بر عملکرد سازمان‌های مردم‌نهاد در اجرای طرح‌های مشترک.^۱

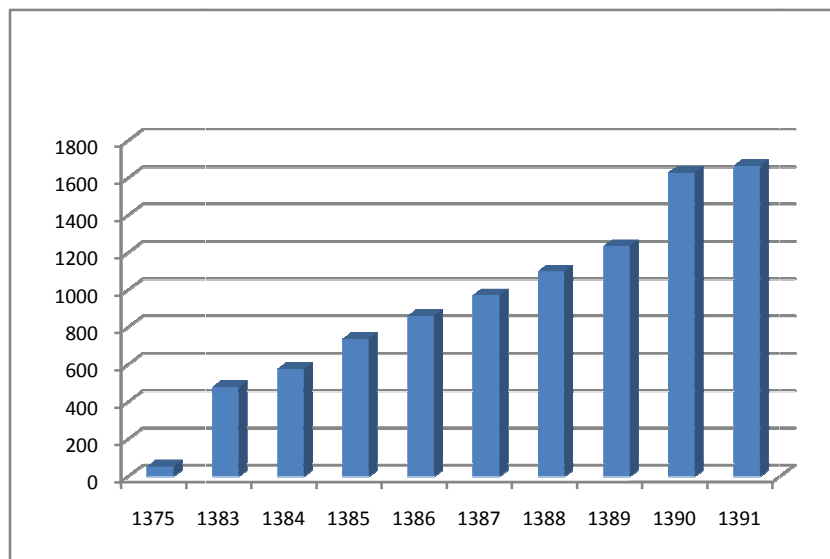
۲. طرح ملی «شناسایی و ساماندهی اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده سراسر کشور»

مرکز امور زنان و خانواده در سال ۱۳۸۸ طرح ملی «شناسایی و ساماندهی اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده سراسر کشور» را با هدف راه‌اندازی بانک اطلاعات سمن‌های زنان و خانواده کلید زد. در این بانک اطلاعات تعداد سمن‌ها، پراکندگی آنها و... جهت ساماندهی سمن‌های حوزه زنان و خانواده گردآوری شده است. در ادامه به بررسی اطلاعات جمع‌آوری شده در این بانک اطلاعاتی پرداخته خواهد شد:

الف) تعداد سمن‌های ثبت شده در بانک اطلاعاتی مرکز امور زنان و خانواده

با اجرای طرح ملی «شناسایی و ساماندهی اطلاعات سازمان‌های زنان و خانواده سراسر کشور» طی سال ۱۳۸۸ و با «راه‌اندازی بانک اطلاعاتی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده» سمن‌های حوزه زنان و خانواده رشد چشمگیری را تجربه کرده و براساس گزارش مرکز برای نخستین بار به ۱۶۶۵ سمن امور زنان و خانواده تا پایان شهریورماه ۱۳۹۱ افزایش یافت. در نمودار زیر رشد سمن‌های زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفته است:

۱. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت نهم، ۱۳۸۹، صص ۱۱۴-۱۱۹.

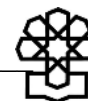
نمودار ۲. توزیع فراوانی سمن‌های زنان و خانواده^۱

نکته حائز اهمیت رشد قابل توجه سمن‌های مرتبط با امور زنان و خانواده در دولت نهم و دهم است به نحوی که تعداد این سمن‌ها از ۵۷۷ سازمان در پایان سال ۱۳۸۴، به ۱۶۶۵ سمن در پایان شهریورماه ۱۳۹۱ است که رشدی برابر با ۱۸۸ درصد را نشان می‌دهد. اما در گزارش مرکز امور زنان و خانواده به اینکه هر کدام از این سمن‌ها از چه تعداد افراد تشکیل شده و یا اینکه در حال فعالیت هستند یا خیر اشاره‌ای نشده است.

ب) توزیع پراکندگی موضوع فعالیت سمن‌ها

تا قبل از سال ۱۳۸۴ سمن‌ها براساس موضوعات فرهنگی - اجتماعی، خیریه‌ای و تخصصی - صنفی دسته‌بندی می‌شدند، اما از سال ۱۳۸۴، تفکیک سمن‌ها به صورت تخصصی‌تر ذیل ۱۳ موضوع دنبال گشت. از سال ۱۳۹۰ نیز، کانون فرهنگی اجتماعی و تشکیل و تحکیم خانواده به ۱۱ عنوان قبل اضافه شده است.

۱. توزیع فراوانی سمن‌ها از چند منبع به دست آمده است که عبارتند از: سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۸۳ (تقی‌خاکی ۱۳۸۳) سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۰ (پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌های مجلس به شماره ۱۱۸۹/۲۲/۱۴-۸۲ مورخ ۱۳۹۱/۲/۱۷ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان») سال ۱۳۹۱ (گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در دولت دهم).

جدول ۴. توزیع فراوانی سازمان‌های مردم‌نهاد مرتبط با مرکز امور زنان و خانواده
به تفکیک موضوع فعالیت و سال فعالیت^۱

موضوع فعالیت	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
فرهنگی و هنری و سرگرمی	۱۹۳	۲۶۳	۳۲۹	۴۱۱	۴۳۲	۴۵۶	۳۴۰	۲۹۲
حرفه‌آموزی و اشتغالزایی	۲۹	۳۲	۳۸	۴۰	۹۱	۱۲۱	۹۳	۴۷
آموزش و پژوهش	۳۲	۳۵	۴۳	۴۶	۵۳	۵۸	۸۶	۹۵
خدمات خیریه‌ای	۱۰۹	۱۵۵	۱۷۶	۱۸۳	۲۱۵	۲۶۴	۱۷۵	۱۶۸
حمایت‌ها و خدمات اجتماعی	۱۰۰	۱۲۶	۱۲۱	۱۳۱	۱۳۷	۱۴۸	۱۶۳	۱۸۸
بهداشت و درمان	۱۹	۲۵	۳۲	۳۴	۳۹	۴۱	۴۱	۵۵
حقوقی و ترویجی	۱۳	۱۵	۱۸	۱۸	۱۸	۲۳	۱۰	۱۲
انجمن‌های مذهبی	۲۱	۲۴	۴۲	۴۵	۴۵	۵۳	۵۸	۶۳
زیست‌محیطی	۳۵	۳۶	۳۸	۳۹	۴۳	۴۴	۳۴	۳۵
صندوق‌های قرض‌الحسنه	۱۸	۱۹	۱۹	۱۹	۲۱	۲۱	۸	۸
شبکه‌های تخصصی	۸	۸	۶	۶	۶	۶	۶	۳
کانون فرهنگی اجتماعی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۳۵	۱۴۵
تشکیل و تحکیم خانواده	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۲	۲۱
درحال تفکیک	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۵۸	۵۳۳
جمع کل	۵۷۷	۷۳۸	۸۶۲	۹۷۲	۱۱۰۰	۱۲۳۵	۱۶۲۹	۱۶۶۵

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در سال ۱۳۹۱ به غیر از سمن‌های درحال تفکیک که ۵۳۳ مورد را تشکیل می‌دهند، شامل سازمان‌های مردم‌نهادی است که برای مرکز مدارک خود را ارسال نکرده‌اند و فقط نام آنها در این بانک موجود است.^۲ بیشترین فراوانی سمن‌های ثبت شده مربوط به سمن‌هایی با موضوع فعالیت فرهنگی و هنری و سرگرمی (۲۹۲ سمن) است. رتبه‌های دوم و سوم نیز به حمایت‌ها و خدمات اجتماعی (۱۸۸ سمن) و خدمات خیریه‌ای (۱۶۸ سمن) تعلق دارد. کمترین سمن‌های ثبت شده به شبکه‌های تخصصی با ۳ فراوانی مربوط می‌گردد.

در رابطه با جدول فوق برخی نکات قابل تأمل است:

- معیار طبقه‌بندی لحاظ شده برای سازمان‌های مردم‌نهاد چندان مشخص نیست. به عبارت دیگر مشخص نیست منظور از تشکلهای حقوقی و ترویجی و حمایت‌های اجتماعی و... چیست، تشکلهای مرتبط با خدمات خیریه‌ای چه تفاوتی با حمایت‌های اجتماعی دارند؟ به نظر می‌رسد حوزه فعالیت این تشکلهای در برخی موارد با یکدیگر همپوشانی دارد.

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۲/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌های مجلس به شماره ۱۴/۲۲/۱۸۹-۸۲ مورخ ۱۳۹۱/۲/۱۷ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان» و گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت دهم.

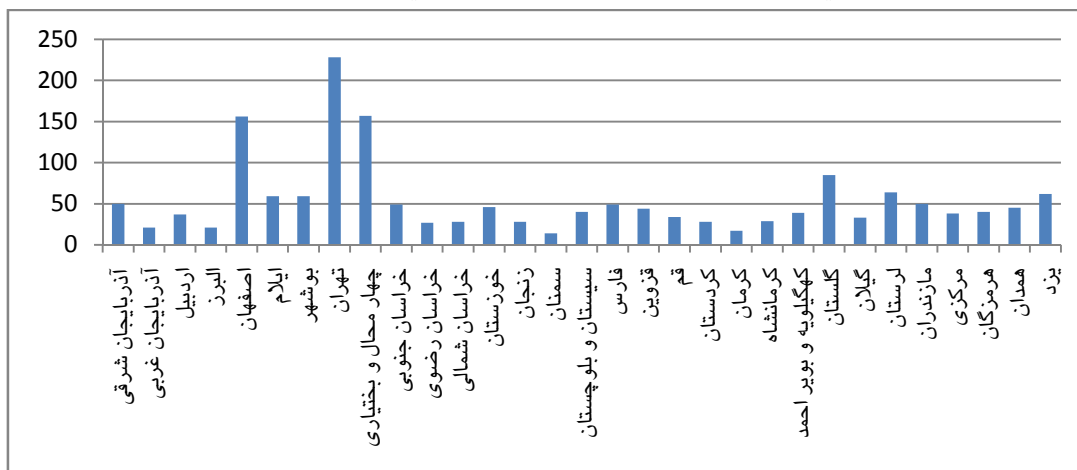
۲. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت دهم.

- بنا بر مصوبه هیئت وزیران^۱ در تاریخ ۱۳۸۲/۱/۲۰ در راستای کاهش تصدیگری دولت و تقویت بخش خصوصی و غیرانتفاعی، کانون‌های فرهنگی - اجتماعی بانوان از بدنه دولت منفک شدند و فعالیت‌های مربوط به آنها به تشکل‌های غیردولتی واگذار شد. این در حالی است که کانون‌های فرهنگی اجتماعی در سال ۱۳۹۰، به زیرمجموعه سمن‌های مرتبط با مرکز اضافه شده است.

ج) توزیع پراکندگی محدوده جغرافیایی سمن‌ها

توزیع پراکندگی محدوده جغرافیایی سمن‌های حوزه زنان و خانواده - ۱۶۶۵ سمن تا پایان شهریورماه ۱۳۹۱ - در نمودار بعدی نشان داده شده است.

نمودار ۳. وضعیت ثبت سمن‌های زنان و خانواده‌ها به تفکیک استان‌ها در سال ۱۳۹۱^۲

از لحاظ ثبت سمن‌ها به تفکیک استان‌ها تا پایان شهریورماه سال ۱۳۹۱، رتبه اول به استان تهران (۲۲۸ سمن)، رتبه دوم به استان چهارمحال و بختیاری (۱۵۷ سمن) و رتبه سوم به استان اصفهان (۱۵۶ سمن) تعلق دارد. کمترین تعداد سمن ثبت شده مربوط به استان سمنان (۱۴ سمن) است.

۱. هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۰ بنا به پیشنهاد شماره ۱۲۴۱۵۳ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۲۷ وزارت کشور و به استناد ماده (۲) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۹ - و تبصره «۵» ماده (۶۹) و ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - تصویب نمود:

- وزارت کشور مجاز است فعالیت‌های مربوط به کانون‌های فرهنگی بانوان را به روش واگذاری مدیریت و در چارچوب دستورالعملی که توسط وزارت کشور ابلاغ می‌گردد، به تشکل‌های غیردولتی واگذار نماید و ...
۲. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در دولت دهم، ۱۳۹۲، ۳۹۲.

۳. حمایت مالی از سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

در راستای عملیاتی ساختن بند «۳» سیاست‌های مرکز امور زنان و خانواده در ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد (بررسی و شناسایی توانمندی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده در جلب و جذب همکاری آنها در پرداختن به مسائل و رفع مشکلات مبتلا به امور زنان و خانواده) و برنامه «حمایت از تشکله‌ها و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان» (با شماره طبقه‌بندی ۳۰۲۵۲) مرکز امور زنان و خانواده با هدف جذب همکاری سمن‌ها در رفع مشکلات مبتلا به زنان و خانواده، اقدام به حمایت مالی سمن‌ها از طریق حمایت از طرح‌های ارسالی آنها کرده است.^۱

ملاک برقراری ارتباط و هرگونه همکاری و تخصیص اعتبار به سمن‌های مرتبط با حوزه زنان و خانواده در سراسر کشور از سوی مرکز شامل موارد ذیل است:

- داشتن مجوز فعالیت از سوی مراکز ذیصلاح (البته مرکز خود مجاز به دادن مجوز نیست)، اساسنامه مصوب و برگ آگهی ثبت،

- وجود حساب جاری متعلق به سازمان مربوطه،

- اجرای مطلوب طرح‌های مشترک پیشین، ارائه گزارش عملکرد و مستندات آن،

- عملکرد مناسب در راستای اهداف پیش‌بینی شده در اساسنامه و ارائه گزارش سالیانه،

- پایبندی به معیارهای اخلاقی سازمان‌های مردم‌نهاد نظیر صداقت، شفافیت، پاسخگویی و...

- همسویی با اهداف و سیاست‌های مرکز امور زنان و خانواده،^۲

این درحالی است که قابلیت سمن‌ها مذکور و صلاحیت طرح‌های مربوطه با نظارت، بازدید و دریافت گزارش عملکرد، بررسی کارشناسی و همکاران مشاوران استانداران در امور بانوان سراسر کشور تأیید می‌گردد.^۳

جدول زیر تعداد طرح‌های ارسالی و طرح‌هایی که بین سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۰ تصویب شده را نشان

می‌دهد.

۱. «محروریت‌زایی و ارتقای توانمندی زنان و خانواده با محوریت مباحث فرهنگی و اقتصادی با تأکید بر مناطق توسعه‌نیافته، کمتر توسعه‌یافته و محروم» از محورهای مورد توجه مرکز امور زنان و خانواده در جهت حمایت از طرح‌های ارائه شده از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد به‌شمار می‌رود.

2. www.women.gov.ir/pages/?cid=6800

۳. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت نهم ۱۳۸۹، ص ۱۱۷.

جدول ۵. تعداد طرح‌های ارسالی از سوی سمن‌ها و مصوب شده طی سال‌های ۱۳۸۸ - ۱۳۹۰^۱

ردیف	سال	تعداد طرح‌های ارسالی سمن‌ها	درصد طرح‌های مصوب شده مرکز
۱	۱۳۸۸	۲۱۶	۷۳
۲	۱۳۸۹	۳۱۵	۵۳
۳	۱۳۹۰	۲۰۵	۸۴

همان‌طور که ملاحظه می‌شود از مجموع ۲۰۵ طرح ارسالی در سال ۱۳۹۰ به مرکز ۸۴ درصد طرح‌ها، مورد پذیرش قرار گرفته است. در جدول ذیل موضوع هریک از این طرح‌ها به تفکیک ذکر شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی طرح‌های مصوب سازمان‌های مردم‌نهاد از سوی مرکز امور زنان و خانواده طی

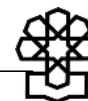
سال‌های ۱۳۸۸ - ۱۳۹۱^۲

موضوع طرح	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
	درصد مورد	درصد مورد	درصد مورد	درصد مورد	درصد مورد
حرفه‌آموزی و اشتغالزایی	۱۴	۲۷	۱۹	۱۹	۳۰
فرهنگی و اطلاع‌رسانی	۷۴	۱۱	۲۹	۲۵	۶۰
آموزش و پژوهش	۷	۴۸	۴۵	۴۶	۰
حمایتی	۵	۱۴	۷	۱۰	۱۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

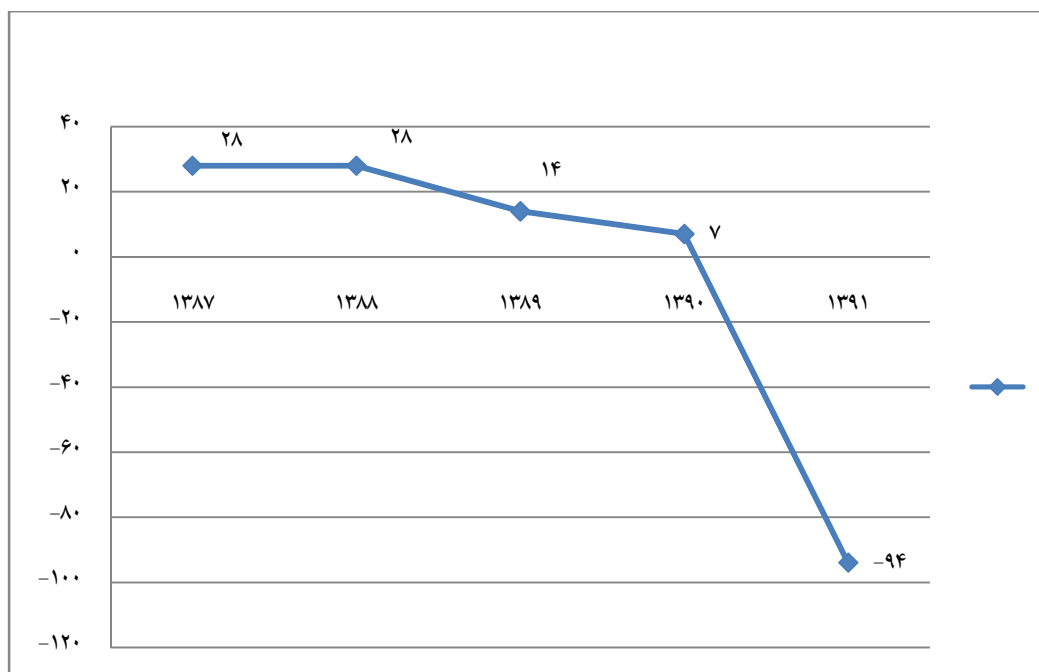
در نمودار زیر درصد رشد طرح‌های مصوب مرکز به تفکیک سال نشان داده شده است.

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌ها مجلس به شماره ۱۴/۲۲/۱۱۸۹-۸۲ مورخ ۹۱/۲/۱۷ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان».

۲. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت دهم ۱۳۹۲: ۳۹۳.

نمودار ۴. درصد رشد طرح‌های مصوب سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده در سال‌های ۱۳۸۷ - ۱۳۹۱

برخی از طرح‌های تصویب شده به شرح ذیل است:

- «تهیه و تنظیم تقویم بارداری، ویژه‌نامه ۸ مارس (تابوت صورتی)،
- همکاری در اعزام تعدادی از دانشجویان به اردوی جنوب (راهیان نور)،
- همکاری در برگزاری جشنواره دختران آفتاب،
- همکاری در برگزاری همایش بین‌المللی تجلیل از بانوان محبب جهان اسلام و کمپین ده میلیون امضا - استان لرستان،
- حمایت از تعدادی سازمان‌های مردم‌نهاد در خصوص مجلات الکترونیکی مانند سمن آنلاین و دخت ایران،
- برگزاری گفتمان انقلاب اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره) با همکاری مجمع اتحاد دانشجویان جهان اسلام،
- حمایت در راه‌اندازی کارگاه‌های اشتغالزایی،
- برگزاری دوره‌های فرهنگی و تحکیم بنیان خانواده،
- همایش نقش زنان زندانی سیاسی و شکنجه شده عصر پهلوی،
- تسهیل شرکت نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده مرتبط در ۵۴ کمیسیون مقام زن - نیویورک،
- ارزیابی نیازهای (نیازسنجی) سازمان‌های مردم‌نهاد حوزه زنان و خانواده،

- طرح شناسایی و بانک اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده سراسر کشور،
- برگزاری کارگاه تخصصی با موضوع دشمن‌شناسی در اسلام همراه با نمایشگاه تابلو مقالات
- برگزاری آموزشی اخذ مقام مشورتی،
- برگزاری کارگاه آموزش شبکه مجازی اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد،
- برگزاری دوره آموزشی مسائل روز زنان،
- برگزاری کارگاه آموزشی برنامه‌ریزی استراتژیک،
- بیانیه مأموریت و بیانیه چشم‌انداز و تحلیل SWOT،
- کارگاه تشریح ابعاد و زوایای جنگ نرم،

- اخذ مقام مشورتی، نقش زنان در بیداری اسلامی و مباحث جنبش بیداری و دشمن‌شناسی و...^۱

در رابطه با مطالب فوق برخی نکات قابل تأمل است:

- همان‌طور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود تعداد نفرات تحت پوشش سمن‌ها در سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ برخلاف دو سال قبل از آن مشخص نشده است و همین مسئله ارزیابی در زمینه عملکرد سمن‌ها و تعداد افراد تحت شمول آنها را غیرممکن کرده است.

- طرح‌های ذکر شده چنان کلی است که مشخص نیست در چه سالی، توسط چه سازمانی، برای چه افرادی و... هزینه شده است. مانند: حمایت در راه‌اندازی کارگاه‌های اشتغالزایی، برگزاری دوره‌های فرهنگی و تحکیم بنیان خانواده، تسهیل شرکت نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده مرتبط در ۵۴ کمیسیون مقام زن - نیویورک و... اسامی سمن‌های مورد حمایت نیز ذکر نشده است.

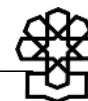
- برای برخی از طرح‌های ذکر شده در بالا تشکیلات رسمی در کشور وجود دارد و مثلاً همکاری مرکز در اعزام تعدادی از دانشجویان به اردوی جنوب (راهیان نور) قابل توجیه نیست.

۴. برگزاری نشست‌های آموزشی^۲

مرکز امور زنان و خانواده هر ساله مبادرت به تشکیل نشست‌ها و کارگاه‌های تخصصی در دو قالب نشست‌های منطقه‌ای و نشست‌های استانی با مدیرعامل‌های سمن‌های مرتبط در سراسر کشور کرده است. در ادامه خلاصه‌ای از این نشست‌ها عنوان شده است.

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۱۳۹۱/۲/۱۷-۱۴/۲۲/۱۱۸۹.

۲. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ به نامه مرکز پژوهش‌های مجلس به شماره ۱۳۹۱/۲/۱۷-۱۴/۲۲/۱۱۸۹ در رابطه با «بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان»، گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت دهم.

الف) برگزاری نشست‌های منطقه‌ای مدیران سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

مرکز امور زنان و خانواده جهت سهولت بیشتر در برگزاری نشست‌های منطقه‌ای کل کشور را به پنج منطقه شمال، جنوب، شرق، شمال‌غرب و غرب تقسیم کرده و در هر منطقه استانی، یک استان به‌عنوان میزبان برگزاری نشست‌ها در نظر گرفته و نشست‌ها در آن استان صورت گرفته است.

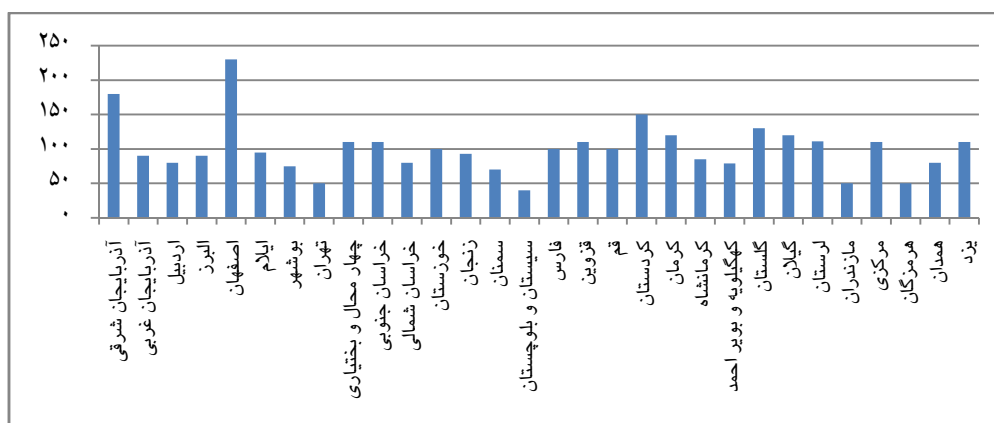
این نشست‌ها در زمینه جنبش‌بیداری و بصیرت‌افزایی به همراه آموزش شبکه اجتماعی در استان‌های مازندران، فارس، خراسان جنوبی، همدان و آذربایجان شرقی به‌عنوان میزبان در سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ برای ۳۸۷ نفر از مدیران سمن‌ها به‌شرح ذیل صورت پذیرفته است:

- شمال کشور (مازندران، قم، گلستان، قزوین و سمنان) بالغ بر ۴۷ سازمان مردم‌نهاد،
- جنوب کشور (فارس، سیستان و بلوچستان، اصفهان، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد و هرمزگان) بالغ بر ۱۳۰ سازمان مردم‌نهاد،
- شرق کشور (خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خراسان شمالی، کرمان و یزد) بالغ بر ۷۰ سازمان مردم‌نهاد،
- شمال‌غرب کشور (آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، زنجان و گیلان) ۸۰ سازمان مردم‌نهاد،
- غرب کشور (همدان، لرستان، کردستان، ایلام، مرکزی و کرمانشاه) بالغ بر ۶۰ سازمان مردم‌نهاد.

ب) برگزاری نشست‌های استانی مدیران سازمان‌های مردم‌نهاد و مدیران فرهنگی

علاوه‌بر نشست‌های منطقه‌ای، نشست‌های استانی با مدیر عامل‌های سمن‌ها و مدیران فرهنگی با عنوان «تشریح بن‌مایه‌های جنبش‌بیداری اسلامی و آموزش شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد» در سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۱ از سوی مرکز امور زنان و خانواده برگزار شده است که در این نشست‌ها بالغ بر ۲۹۹۸ سازمان مردم‌نهاد و فعالان فرهنگی استان‌ها حضور داشتند. در نمودار ذیل تعداد افراد شرکت‌کننده در این نشست‌ها به تفکیک استان‌ها آمده است.

نمودار ۵. تعداد افراد شرکت‌کننده در نشست‌ها به تفکیک استان از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۱

همان‌طور که ملاحظه می‌شود بیشترین تعداد افراد حاضر در نشست‌های استانی به استان اصفهان با ۲۳۰ نفر شرکت‌کننده و کمترین آن به استان سیستان و بلوچستان با ۴۰ نفر شرکت‌کننده تعلق دارد.

نکته قابل توجه در رابطه با نشست‌های برگزار شده این نکته است که موضوع نشست‌های منطقه‌ای و استانی در طول سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ با موضوع جنبش بیداری اسلامی و آموزش شبکه اجتماعی سمن‌ها مشترک بوده است. به عبارت دیگر مرکز امور زنان و خانواده طی سه سال تنها دو موضوع را جهت برگزاری نشست‌ها پیگیری کرده است این در حالی است که سمن‌های زنان و خانواده با مسائل متعددی درباره زنان و خانواده آشنا و درگیر هستند که جای آنها در نشست‌های فوق خالی است.

۵. ایجاد شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده

یکی از اقدامات مرکز امور زنان و خانواده «به منظور بررسی و شناسایی قابلیت‌ها، توانمندی‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود سازمان‌های مردم‌نهاد خانواده، فراهم نمودن شبکه تعاملی دائمی مجازی با عنوان شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده است. تقویت ارتباط و تعامل مؤثر سازمان‌های مردم‌نهاد و خانواده با یکدیگر، با مرکز و سایر بخش‌های جامعه و نیز افزایش سطح پاسخگویی، به اشتراک‌گذاری منابع و پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل سازمان‌های مردم‌نهاد، خدمات‌رسانی و ارتقای ظرفیت و قابلیت‌های سازمان‌های یاد شده از طریق این شبکه اجتماعی از جمله اهداف طراحی این شبکه اجتماعی است»^۱.

نکته حائز اهمیت و تأمل در راستای این شبکه اجتماعی، تغییر مداوم باند سایت شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده در طول سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۱ است که نشان از عدم برنامه‌ریزی ساختاری در این زمینه دارد:

در پاییز سال ۱۳۸۹، سایت رسمی مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری، خبر افتتاح سایتی برای تقویت ارتباط میان سمن‌های حوزه زنان را منتشر کرد. در این خبر، فریبا حاج‌علی، معاون امور اجتماعی و توسعه مشارکت‌های مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری اعلام کرد: «شبکه اجتماعی سمن‌ها، طرحی است که مراحل پایانی خود را می‌گذراند و NGOهای فعال در بحث زنان و خانواده با عضویت رایگان در این سایت می‌توانند با دیگر سمن‌ها در ارتباط باشند و تا حد امکان از اطلاعات سایر NGOها استفاده کنند و مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری

۱. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۱۳۹۱/۲/۱۷ مورخ ۸۲-۱۴/۲۲/۱۱۸۹.

نقطه اتصال این سمن‌ها تلقی می‌شود»^۱.

به‌دنبال انتشار این خبر سامانه شبکه اجتماعی سمن‌های حوزه زنان و خانواده بر روی اینترنت در دسترس قرار گرفت. سایتی که براساس نسخه‌های رایگان شبکه‌های اجتماعی ایجاد شده بود و نباید هزینه و زمان زیادی برده باشد. سامانه فوق به‌دلیل عدم کارشناسی کافی نتوانست محلی برای تعامل میان سمن‌های فعال شود و پس از مدتی نیز از دسترس خارج شد و هزینه‌ای که برای تأسیس آن صرف شد، به نتیجه نرسید.^۲

در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۱، کارشناس سازمان‌های مردم‌نهاد مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست‌جمهوری، در حاشیه همایش یک‌روزه دشمن‌شناسی و نقش شبکه‌های اجتماعی، در گفتگو با خبرنگار ایرنا، مجدداً خبر از راه‌اندازی شبکه مجازی اجتماعی مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست‌جمهوری به نشانی womango.ir داد و هدف آن را ایجاد ارتباط بیشتر بین سازمان‌های مردم‌نهاد، آموزش‌های مجازی، بهره‌گیری از کتابخانه مجازی و ارسال پروژه‌ها از این طریق عنوان کرد.

نکته قابل تأمل آنکه این سایت در آن زمان نه تنها غیرفعال بود، بلکه مسئولین مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری، هنوز اقدام به خرید دامنه آن نکرده بودند، در روز ۱۶ خردادماه ۱۳۹۱ مشخص شد که این سایت با دامنه‌ای دیگر با آدرس womenngo.com در دسترس همگان قرار گرفته است. طراحی وب‌سایت مذکور با پسوند «.com» درحالی صورت گرفت که وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱ طی بخشنامه‌ای اعلام کرده بود که استفاده از پسوند «.ir» برای تمام دستگاه‌های اجرایی کشور اجباری است. در بند «۲» این بخشنامه آمده است: «بدیهی است استفاده از پسوندهای عمومی نظیر org.com و... برای دستگاه‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی به‌عنوان پسوند اصلی ممنوع است».^۳

بعد از گذشت چند ماه دوباره آدرس سایت تغییر یافت و سایتی با زمینه‌ای جدید نسبت به سایت قبلی و این مرتبه با آدرس www.ngowomen.ir در دسترس همگان قرار گرفته است.

آنچه در این میان قابل توجه است افتتاح سه سامانه شبکه مجازی به فاصله دو سال جهت

۱. معاون اجتماعی مرکز امور زنان ریاست‌جمهوری در گفتگو با آریا: فضای رقابتی NGO ها فراهم می‌شود. ۱۰ آبان‌ماه ۱۳۸۹ به نقل از سایت مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری به آدرس:

www.women.gov.ir/pages/?cid=8993

۲. نابلدی و دوباره‌کاری در مرکز امور زنان ریاست‌جمهوری. به نقل از خبرگزاری زنان پرس تاریخ انتشار: شنبه ۹ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱، به آدرس:

www.zananpress.com/archives/8881

۳. بخشنامه وزیر ارتباطات خطاب به کلیه دستگاه‌های اجرایی، استفاده از پسوند «.ir» برای تمام نهادها اجباری شد. به نقل از خبرگزاری ایسنا به آدرس:

www.isna.ir/fa/news/91022112314

ساماندهی سمن‌های فعال حوزه زنان و خانواده است. این روند به معنای آزمون و خطای مکرر مرکز امور زنان و خانواده در تأسیس سامانه ارتباطی سمن‌های حوزه زنان و خانواده است. اتفاقی که در صورت موفقیت تجربیات قبلی، نیازی به دوباره انجام دادن آن نبود و توان مرکز می‌توانست صرف تقویت و گسترش آنها شود.

نمود بیرونی این واقعیت حاکی از بی‌تجربگی و عدم برنامه‌ریزی ساختاری و کارشناسانه مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری است. به ظاهر، عدم موفقیت در تجربیات پیشین نیز کمکی به ارتقای تجربه و سطح فعالیت‌های مرکز در فضای مجازی^۱ نداشته است.

جمع‌بندی و پیشنهادات

با توجه به وظایف محول شده به مرکز امور زنان و خانواده در برنامه چهارم و پنجم توسعه و اعتبارات اختصاص یافته به این مرکز براساس «برنامه حمایت از تشکل‌ها و مشارکت اجتماعی جوانان و زنان» این مرکز اقدام به ساماندهی و توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده کرده است. از جمله این اقدامات (با توجه به پاسخ مرکز امور زنان و خانواده)^۲ می‌توان موارد زیر را نام برد:

۱. راه‌اندازی بانک اطلاعات سمن‌ها حوزه زنان و خانواده: هرچند که در گزارش مرکز امور زنان و خانواده اشاره‌ای به اینکه هرکدام از این سمن‌ها از چه تعداد افراد تشکیل شده و یا اینکه در حال فعالیت هستند یا نه نشده است. معیار طبقه‌بندی لحاظ شده برای سازمان‌های مردم‌نهاد چندان مشخص نیست.

۲. حمایت مالی از طرح‌های ارسالی سمن‌های در حوزه زنان و خانواده: طرح‌های ذکر شده در گزارش مرکز امور زنان و خانواده چنان کلی است که مشخص نیست در چه سالی، توسط چه سازمانی، برای چه افرادی و... هزینه شده است. هرچند که برای برخی از طرح‌های ذکر شده در گزارش تشکیلات رسمی در کشور وجود دارد.

۱. براساس اطلاعات اعلام شده در سایت شرکت دانش‌پرداز مهر، (www.dpmehr.ir) مرکز امور زنان و خانواده در سال ۱۳۸۹ اقدام به سفارش طراحی وبسایت‌های زیر کرده است. یک: مسیر زندگی؛ آدرس <http://www.masirezendegi.ir>؛ دو: سومین اجلاس وزارتی پیرامون نقش زن در توسعه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی؛ آدرس <http://www.iranoic.ir>؛ سه: شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد و خانواده ایران؛ آدرس <http://www.womenngo.ir> چهار: مطالبات زنان؛ آدرس <http://www.womendemands.ir> که متأسفانه با گذشت ۳ سال، برخی از این سایت‌ها به‌روز نیستند.

۲. پاسخ مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری مورخ ۱۳۹۱/۳/۷ به شماره نامه ۱۸۵۹ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۱۳۹۱/۲/۱۷ مورخ ۱۴/۲۲/۱۳۸۹.

۳. برگزاری نشست‌های آموزشی منطقه‌ای و استانی از سوی مرکز امور زنان و خانواده برای سمن‌ها: مرکز طی سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۹۱ تنها دو موضوع «تشریح بن‌مایه‌های جنبش بیداری و آموزش شبکه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد» را جهت برگزاری نشست‌ها پیگیری کرده است. این درحالی است که سمن‌های زنان و خانواده با مسائل متعددی دربارہ زنان و خانواده آشنا و درگیر هستند که جای آنها در نشست‌های فوق خالی است.

۴. ایجاد شبکه اجتماعی سمن‌های حوزه زنان و خانواده: آنچه در این میان قابل توجه است افتتاح سه سامانه شبکه مجازی به فاصله دو سال جهت ساماندهی سمن‌های فعال حوزه زنان و خانواده است. این روند به معنای آزمون و خطای مکرر مرکز امور زنان و خانواده در تأسیس سامانه ارتباطی سمن‌های حوزه زنان و خانواده است. اتفاقی که در صورت موفقیت تجربیات قبلی، نیازی به دوباره انجام دادن آن نبود و توان مرکز می‌توانست صرف تقویت و گسترش آنها شود. در راستای ارتقای عملکرد مرکز امور زنان و خانواده و در راستای ساماندهی سمن‌ها موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- همان‌طور که ذکر شد مرکز امور زنان و خانواده جهت شناسایی سازمان‌های مردم‌نهاد و موضوع فعالیت این سمن‌ها اقدام به راه‌اندازی بانک اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده کرده است، اما معیار طبقه‌بندی لحاظ شده برای سازمان‌های مردم‌نهاد چندان مشخص نیست و در برخی از موارد شاهد همپوشانی موضوعات فعالیت سازمان‌ها هستیم. شایسته است در طرح ملی «شناسایی و ساماندهی اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده»، مرکز امور زنان و خانواده با طراحی شاخص‌هایی گویاتر اطلاعات دقیق‌تری را از سمن‌ها ثبت کند.

- پیشنهاد می‌شود حمایت مالی مرکز امور زنان و خانواده از سازمان‌های مردم‌نهاد، عمدتاً معطوف به حمایت از طرح‌های پژوهشی و راهبردی جهت کاهش معضلات و مشکلات جامعه زنان گردد. به عبارت دیگر مرکز می‌تواند به جای حمایت از فعالیت‌های اجرایی چون کمک به اردوی راهیان نور و یا جشنواره دختران آفتاب، از طرح‌های پژوهشی در راستای پیشبرد اهداف کلان خود چون ارتقای نگرش‌ها و باورهای مربوط به زنان، ارائه الگوی زن مسلمان، شناخت مشکلات زنان جامعه و... استفاده کند.

- اگرچه ایجاد فضای مجازی برای تقویت ارتباط و تعامل سمن‌ها با یکدیگر از اقدامات شایسته مرکز محسوب می‌شود با این همه تغییرات متعدد در شبکه اجتماعی سمن‌ها سبب سردرگمی سمن‌ها شده است. عدم تغییر آدرس و باند در شبکه اجتماعی سمن‌ها سبب شکل‌گیری تعاملی ساختارمند در بین سمن‌ها خواهد شد.

- تهیه «سند توسعه توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده» در راستای ماده (۲۳۰) برنامه پنجم توسعه.

منابع و مأخذ

۱. احمدی، مینا. پیامدهای معاهدات بین‌المللی در ایران (۲) سازمان‌های غیردولتی زنان، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال هشتم، ش ۲۹ پاییز ۱۳۸۴.
۲. تقی‌خاکی، زهره، سهیلا، بابامرادی. گسترش و تقویت سازمان‌های غیردولتی، مرکز امور مشارکت زنان، فصلنامه ریحانه، ش ۹، زمستان ۱۳۸۳.
۳. زعفرانچی، لیلا سادات. عملکرد مرکز امور زنان و خانواده در دولت نهم، تهیه و تنظیم مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری، ۱۳۸۹.
۴. شمس فلاورجانی، مریم. سازمان‌های غیردولتی جوانان، چالش‌ها، راهکارها، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۷.
۵. صادقی‌آهنگر، معصومه، فاطمه، محبی. جامعه‌شناسی سازمان‌های غیردولتی زنان، شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۸۸.
۶. قانون برنامه اول، دوم، چهارم و پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. قانون بودجه سال‌های ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ...، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ کل کشور.
۸. کار پایه عمل و اعلامیه پکن، دفتر امور زنان ریاست‌جمهوری، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (یونیسف)، صندوق کودکان سازمان ملل متحد، ۱۳۷۵.
۹. گزارش عملکرد مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری در دولت دهم، ۱۳۹۲.
۱۰. مشارکت زنان و دولت هفتم. مرکز امور مشارکت ریاست‌جمهوری، ۱۳۸۰.
۱۱. مشارکت زنان و دولت هشتم، مرکز مشارکت ریاست‌جمهوری، ۱۳۸۴.

12. www.irna.ir

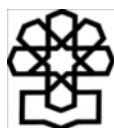
13. www.isna.ir

14. www.zananpress.com

15. www.women.gov.ir

16. www.moi.ir

17. www.tarannomandisheh.ir

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۲۷۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی عملکرد مرکز امور زنان و خانواده (در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده)

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه زنان و خانواده)

تهیه و تدوین: اکرم باجلان

همکار: آسیه ارحامی

ناظر علمی: ایراندخت فیاض

متقاضی: لاله افتخاری (نماینده تهران، ری، شمیرانات و اسلامشهر در مجلس شورای اسلامی)

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. سازمان‌های غیردولتی
۲. سازمان‌های مردم‌نهاد
۳. مرکز امور زنان و خانواده

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۸/۶